

Nr 292.

Av herr **Larsson, Viktor**, och herr **Bäcklund**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne reglering för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. statliga undervisningsanstalter m. m.

Det lönesystem, som av Kungl. Maj:t i proposition nr 271 föreslås för övningslärarna, ansluter sig i det stora hela till det som framlades av 1928 års lönekommitté. Systemet har som utgångspunkt, att full lön enligt vederbörande lönegrad skall utgå vid en undervisningstid av 30 veckotimmar. För varje veckotimme, som över- eller understiger 30, sker tillägg, respektive avdrag å årslönen med 3 %, skolande härvid bl. a. iakttagas, att i fråga om tecknings-, musik- och gymnastiklärare avdrag å årslönen icke må göras för mer än 21 veckotimmar. Detta senare innebär, att ordinarie övningslärare bliva garanterade lön för minst 9 veckotimmar. För närvarande är, som bekant, teckningslärare vid realskola garanterad lön för minst 10 och vid gymnasium minst 15 veckotimmar, musiklekrare respektive 9 och 15.

Beträffande lönegradsplaceringen för ordinarie övningslärare föreslog 1928 års lönekommitté, att lärare i teckning och musik vid allmänt läroverk skulle placeras, manlig i 20 och kvinnlig i 18 lönegraden. Att denna placering icke kunde anses tillfredsställande var uppenbart. Tidigare hade också lärarlönekommittén och skolöverstyrelsen förordat respektive 21 och 18 lönegraden. För många övningslärare, bl. a. för alla i de fyra lägsta dyrortsgrupperna, betyder denna placering en i flera fall väsentlig direkt minskning i inkomster. Icke mindre än 46 % av ordinarie teckningslärare och icke mindre än 41 % av ordinarie musiklekrare få sänkta löner. Reservationsvis förordades inom 1928 års lönekommitté en placering av manlig övningslärare i 21 lönegraden och kvinnlig i 19 lönegraden.

Tillkallade sakkunniga förordade för manlig lärare 21 och för kvinnlig 19 lönegraden under förutsättning av 23 lönegraden för adjunkt samt respektive 22 och 20 i fall av 24 för adjunkt. Skolöverstyrelsen föreslog 21 lönegraden för manlig lärare men bibehöll kvinnlig i den av kommittén föreslagna 18 lönegraden. Beträffande musiklekrarna hade Musikaliska akademien i infordrat yttrande förordat dessa lärares placering i lägst 21 lönegraden.

Vid utarbetandet av löneplan hade läroverkslönesakkunniga erhållit direktiv att utgå från lika lön för män och kvinnor i samma befattning. Med beaktande av skolöverstyrelsens förslag förordade de en placering i 21 lönegraden av de allmänna läroverkens såväl manliga som kvinnliga lärare i teckning, musik och gymnastik. För adjunkt hade det föreslagits 23 lönegraden.

I stället för den sålunda av myndigheter och sakkunniga tillstyrkta 21 lönegraden föreslås nu i propositionen den 20 lönegraden. Detta betyder en direkt löneminskning för alla blivande ordinarie manliga tecknings- och musiklärare med 30 veckotimmar å någon av de med A, B, C och D betecknade dyrorterna. Slutlönera för dessa sänkas enligt propositionens tabeller med respektive 564, 317, 187 och 57 kronor. Det är att märka, att samtliga ordinarie musiklärare och ända till 44 % av de ordinarie teckningslärarna hava under 30 veckotimmar, varför de i propositionen intagna tabellerna giva en oriktig föreställning om den faktiskt utgående avlöningen. Av musiklärarna hava 67 % under 21 veckotimmar. Av de övriga 33 % når ingen över 24 timmar.

För musiklärarna, som i lönehänseende sålunda äro de sämst lottade, skulle löneställningen i en del fall något förbättras, om den redan år 1928 beslutade och sedan år 1933 konfirmerade timplanen tillämpades. Det bör erinras om att skolöverstyrelsen upprepade gånger framlagt förslag om att den nu snart 10 år gamla planen äntligen borde genomföras. Dess anslagsäskanden för ökning av undervisningstimmarnas antal, grundade på rektorernas årligen gjorda framställningar, ha varje gång av statsfinansiella skäl lämnats obeaktade, trots att det rör sig om ett relativt blygsamt belopp. Det önskvärda i en på så sätt förbättrad musikundervisning har framhållits ej blott av skolöverstyrelsen och Musikaliska akademien utan även av departementschefen i årets proposition.

Även om, såsom förutsättes, nuvarande innehavare av tjänster komma att hållas skadeslösa för eventuell löneminskning genom personliga lönetillägg och fyllnadsbelopp, innebär dock förslaget en deklassering av tecknings- och musiklärare i lönehänseende, särskilt, såsom framgår av det följande, i relation till ämneslärarinnorna och i viss mån jämväl till gymnastiklärarna, som för sitt arbete med planläggandet och övervakandet av ungdomens friluftsliv få räkna sig till godo vissa timmar och sålunda er-hålla ej oväsentligt högre löner än nämnda lärare.

Någon direkt motivering för placeringsförslaget söker man förgäves i propositionen. Departementschefens uttalande i ärendet lyder: »Däremot har jag icke kunnat ansluta mig till läroverkslönesakkunnige, då det gällt att bestämma lönegradsplaceringen för den stora massan av läroverkens övningslärare, nämligen lärarna i teckning och musik samt gymnastik med lek och idrott. I detta hänseende har jag funnit mig böra i stället förorda 1928 års lönekommittés förslag om inplacering av dessa lärare i 20 lönegraden, vilken nu skulle komma att gälla även för kvinnliga lärare. Jag vill erinra, att jag tidigare förordat en placering av läroverkens ämneslärarinnor i 21 lönegraden. Det bör även framhållas, att Skolöverstyrelsen i sitt yttrande över 1928 års lönekommittés betänkande placerade kvinnlig lärare i teckning, musik och gymnastik två lönegrader lägre än icke-adjunktskompetent ämneslärarinna.»

Vid de allmänna läroverken finnas för närvarande 256 ämneslärarinnebefattningar. Av dessa äro alla så när som på ett sextioal besatta med

icke-adjunktskompetenta lärarinnor. Utbildningstiden för dylik lärarinna är icke längre än för tecknings- och musikleärarinna, snarare tvärtom, och den nuvarande lönen är mindre än för tecknings- och musikleärarinna med 30 veckotimmar. Eftersom ämneslärarinnorna placerats i 21 lönegraden, så synes det oss vara rättvist och följdriktigt, att även tecknings- och musikleärarinnorna, som hava ungefär samma utbildningstid och för närvarande äro tillerkända högre lön, inplaceras åtminstone i samma lönegrad.

Om alltså de kvinnliga tecknings- och musikleärarna blivit tillbakasatta, så är detta i än högre grad fallet med de manliga. Ty visserligen har, såsom departementschefen erinrar, skolöverstyrelsen föreslagit de *kvinnliga* övningslärarna till lägre lönegrad än ämneslärarinnorna, men det förtjänar även i detta sammanhang påpekas, att samma myndighet förordat de *manliga* övningslärarna till den 21 lönegraden och alltså jämställt dem med ämneslärarinnorna. Man har alltså skäl att undra, om icke genomförandet av likalönsprincipen för män och kvinnor i viss mån varit orsaken till att dessa manliga lärare icke föreslagits till de löneförmåner, som de rättvisligen bort bliva berättigade till och som de annars sannolikt skulle tillerkänts. Principiellt borde, tycka vi, inga avsteg göras från den uppfattning, som lärarlönesakkunniga säga sig ha kommit till, nämligen »att införandet av likställighet i nämnda hänsende icke bör föranleda, att löneställningen sättes lägre än som skulle hava bestämts för manliga befattningshavare vid systemet med lägre lön för kvinnor.»

Vid lönesättningen för tecknings- och musikleärare föreligga ytterligare följande omständigheter att taga hänsyn till. Dessa lärare äro jämförelsevis fåtaliga. De ordinarie lärarnas antal belöper sig till inalles 186 stycken. Innan ordinarie tjänst erhållits, hava de i de flesta fall varit nödsakade att under de första 10—12 tjänstgöringsåren uppehålla tjänster med mycket blygsamt timantal (från 5 till 15), vilket givetvis ger en mycket knapp lön. Dessa mindre befattningar berättiga ej ens till tjänsteårsberäkning. Naturligtvis ha de dåliga ekonomiska betingelserna till följd, att familjebildningen, som redan för bättre ställda lärargrupper erbjuder stora problem, i dessa fall blir synnerligen försvårad och försenad. Det vore, synes det oss, rättvist, att nämnda lärare såsom ordinarie erhöles löner, som ej äro tillmätta i underkant, utan hellre ge någon liten komensation för de här anförda svårigheterna, i all synnerhet som övningslärarna, på grund av de begränsade möjligheterna att vinna extra ordinarie eller extra anställning, i motsats till ämneslärarna ofta få börja i första lönegraden.

Vad själva lönesystemet angår, så erbjuder det bl. a. den fördelen, att den missvisande indelningen i ordinarie och extra tjänstgöringstimmar helt försvinner. Alla timmar skola nu betraktas som ordinarie. Trots detta kunna dock de olika lärarebefattningarna knappast betecknas som ordinarie tjänster i egentlig mening. Då en ämneslärare exempelvis söker och erhåller en ordinarie befattning, blir han i och med utnämningen garanterad en viss årslön, som visserligen på grund av lönerevideringar kan förändras, men som dock alltjämt kommer att utgöra lön för just den befattning, som han

sökte. Om en övningslärare däremot söker en ordinarie tjänst med 32 tjänstgöringstimmar per vecka vid ansökningstiden och detta antal sedan sjunker till 24 eller, låt oss säga, till det i propositionen föreslagna minimumantalet 9 på grund av allmän reducering av undervisningstimmarna eller till följd av speciella förhållanden vid läroverket i fråga, så kan man icke säga, att tjänsten fortfarande är densamma, som kungjordes ledig till ansökan. Efter något år finner sig alltså denne lärare till sin besvikelse bunden vid en betydligt sämre plats än den han ursprungligen sökte och erhöi.

För undvikande av dylik orättvisa, vilken mer än en gång drabbat lärare såsom en följd av de nuvarande avlöningsanordningarna, synes oss det nya systemet böra kompletteras med en bestämmelse om en för varje särskild tjänst garanterad minimilön. Lönen bör icke kunna sjunka under det vid tjänstens ledigförklarande gällande beloppet.

Beträffande de ökade kostnaderna för tecknings- och musklärarnas uppflyttning i 21 lönegraden be vi att få hänvisa till läroverkssakkunnigas utredning, varav framgår, att det erforderliga beloppet utgör för teckningslärarna omkring 47,000 och för musklärarna omkring 37,000 kronor.

Med stöd av vad som ovan anförts anhålla vi, att riksdagen måtte besluta,

att tecknings- och musklärare vid de allmänna läroverken och högre lärarinneseminariet inplaceras, ordinarie i 21, extra ordinarie och extra lärare i 19 lönegraden, att tecknings- och musklärare vid folkskoleseminarierna inplaceras, ordinarie i 22 lönegraden, extra ordinarie och extra lärare i 19 lönegraden och att timpläres arvode bestämmas i proportion därefter,

att det av skolöverstyrelsen begärda anslaget för tillämpning från och med höstterminen 1937 av den i läroverksstadgan föreskrivna timplanen för ämnet musik beviljas, samt

att övningslärarnas lönesystem kompletteras med en bestämmelse, att den lön, som är förbunden med ordinarie övningslärartjänst vid ledigförklarandet, icke må minskas för den utnämnda befattningshavaren vid eventuell reducering av antalet undervisningstimmar per vecka.

Stockholm den 7 april 1937.

Viktor Larsson.

Helge Bäcklund.